

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER

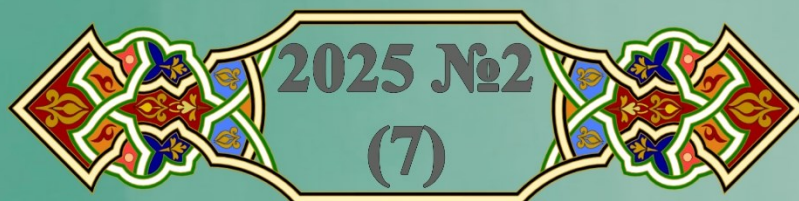
p-ISSN 2992-9229

e-ISSN 3060-5318

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

Xalqaro ilmiy jurnal

SAMARQAND – 2025

p-ISSN 2992-9229

e-ISSN 3060-5318

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

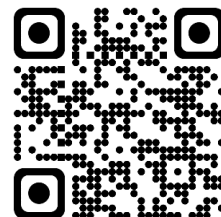
XALQARO ILMIY JURNALI

“TURKOLOGICAL RESEARCH” INTERNATIONAL SCIENTIFIC
JOURNAL

ULUSLARARASI “TÜRKOLÖJİ ARAŞTIRMALARI” DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Jurnal rasmiy sayti: <https://turkologiya.samdu.uz/>

SAMARQAND – 2025

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “TURKOLOGICAL RESEARCH”
ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Bosh muharrir:

Bosh muharrir o‘rinbosari:

Juliboy ELTAZAROV

f.f.d., professor (O‘zbekiston)

Roxila RUZMANOVA

f.f.n., dotsent (O‘zbekiston)

TAHRIRIYAT KENGASHI:

Rustam XALMURADOV – t.f.d., professor,
Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat
universiteti rektori (O‘zbekiston);

Hakim XUSHVAQTOV – f-m.f.d., professor,
Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat
universiteti ilmiy ishlar va innovatsiyalar
bo‘yicha prorektori (O‘zbekiston);

Akmal AHATOV – t.f.d., professor,
Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat
universiteti xalqaro hamkorlik bo‘yicha
prorektori (O‘zbekiston);

Muslihiddin MUHIDDINOV – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Ibodulla MIRZAYEV – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Shuhrat SIROJIDDINOV – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Suyun KARIMOV – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Murodqosim ABDIYEV – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Azamat PARDAYEV – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Musa YULDASHEV – f.f.n., professor
(O‘zbekiston);

Dilfuza DJURAKULOVA – t.f.n., professor
(O‘zbekiston);

Aftondil ERKINOV – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Hotam UMUROV – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Qosimjon SODIQOV – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Muhabbat QURBONOVA – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Mardon BOLTAYEV – dotsent (O‘zbekiston);

Ali AKAR – f.f.d., professor (Turkiya);

Abdusalam ARVAS – f.f.d., professor (Turkiya);

Funda TOPRAK – f.f.d., professor (Turkiya);

Musa Shamil YUKSEL – f.f.d., professor (Turkiya);

Temur KOJAO‘G‘LI – f.f.d., professor (AQSH);

Hayrunnisa ALAN – f.f.d., professor (Turkiya);

Varis CHAKAN – f.f.d., professor (Turkiya);

Almaz ULVI – f.f.d., professor (Ozarbayjon);

Emrah YILMAZ – Phd, dotsent (Turkiya);

Foziljon SHUKUROV – Phd, dotsent (O‘zbekiston);

Dilshod XURSANOV – Phd, dotsent (O‘zbekiston);

Shahnoza XUSHMURODOVA – DSc, professor
(O‘zbekiston);

Dinara ISLAMOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston);

Feruza JUMANIYAZOVA – Phd, dotsent
(O‘zbekiston);

Istoda RASULOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston);

Feruza MANUKYAN – Phd (O‘zbekiston);

Mas’ul muharrir: **PhD, dotsent Zokir
BAYNAZAROV** (O‘zbekiston);

Texnik xodim: **Raxmatulla SHOKIROV**
(O‘zbekiston).

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”

ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Главный редактор:

Жулибой ЭЛТАЗАРОВ
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Заместитель главного редактора:

Рохила РУЗМАНОВА
к.ф.н., доцент (Узбекистан)

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Рустам ХАЛМУРАДОВ – д.т.н., профессор,
ректор Самаркандского государственного
университета имени Ш.Рашидова
(Узбекистан);

Хаким ХУШВАКТОВ – д.ф.-м.н., профессор,
проректор по научной работе и инновациям
Самаркандского государственного
университета имени Ш.Рашидова
(Узбекистан);

Акмал АХАТОВ – д.т.н., профессор,
проректор по международному
сотрудничеству Самаркандского
государственного университета имени
Ш.Рашидова (Узбекистан);

Муслихиддин МУХИДДИНОВ – д.ф.н.,
профессор (Узбекистан);

Ибодулла МИРЗАЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Шухрат СИРОЖИДДИНОВ – д.ф.н.,
профессор (Узбекистан);

Суюн КАРИМОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Муродкасым АБДИЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Азамат ПАРДАЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Муса ЮЛДАШЕВ – к.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Дилфуза ДЖУРАКУЛОВА – к.и.н., доцент
(Узбекистан);

Афтондил ЭРКИНОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Касимжон СОДИКОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Хотам УМУРОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Мухаббат КУРБАНОВА – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Мардон БОЛТАЕВ – доцент (Узбекистан);

Али АКАР – д.ф.н., профессор (Турция);

Абдуселам АРВАС – д.ф.н., профессор (Турция);

Фунда ТОПРАК – д.ф.н., профессор (Турция);

Муса Шамиль ЮКСЕЛЬ – д.ф.н., профессор
(Турция);

Темур КОДЖАОГЛУ – д.ф.н., профессор
(США);

Хайрунниса АЛАН – д.ф.н., профессор (Турция);

Варис ЧАКАН – д.ф.н., профессор (Турция);

Алмаз УЛЬВИ – д.ф.н., профессор
(Азербайджан).

Эмрах ЙИЛМАЗ – PhD, доцент (Турция);

Фозилжон ШУКУРОВ – PhD, доцент
(Узбекистан);

Дилшод ХУРСАНОВ – PhD, доцент
(Узбекистан);

Шахноза ХУШМУРОДОВА – DSc, профессор
(Узбекистан);

Динара ИСЛАМОВА – PhD, доцент
(Узбекистан);

Феруза ДЖУМАНИЯЗОВА – PhD, доцент
(Узбекистан);

Истода РАСУЛОВА – PhD, доцент (Узбекистан);

Феруза МАНУКЯН – Phd (Узбекистан);

Ответственный редактор: **PhD, доцент Зокир
БАЙНАЗАРОВ (Узбекистан)**

Технический персонал: **Рахматулла ШОКИРОВ
(Узбекистан)**

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”

ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSSEL DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ”

Chief Editor:/ Deputy Chief Editor:

Prof. Dr. Juliboy ELTAZAROV (Uzbekistan)

Ass. Prof. Dr. Rokhila RUZMANOVA (Uzbekistan)

Baş Editör:/ Baş Editör Yardımcısı:

Prof. Dr. Juliboy ELTAZAROV (Özbekistan)

Doç. Dr. Rohila RUZMANOVA (Özbekistan)

EDITORIAL TEAM:/ BİLİM KURULU:

Prof. Dr. Rustam KHALMURADOV – Rector of Samarkand State University named after Sh. Rashidov (Uzbekistan);

Prof. Dr. Hakim KHUSHVAKTOV – Vice-Rector for Research and Innovation, Samarkand State University named after Sh. Rashidov (Uzbekistan);

Prof. Dr. Akmal AKHATOV – Vice-Rector for International Cooperation of Samarkand State University named after Sh. Rashidov (Uzbekistan);

Prof. Dr. Muslihiddin MUKHIDDINOV (Uzbekistan)

Prof. Dr. Ibodulla MIRZAEV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Shukhrat SIROJIDDINOV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Suyun KARIMOV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Murodkasim ABDIEV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Azamat PARDAEV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Musa YULDASHEV (Uzbekistan);

Ass. Prof. Dr. Dilfuza DJURAKULOVA (Uzbekistan);

Prof. Dr. Aftondil ERKINOV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Kasimjon SODIKOV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Khotam UMUROV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Muhabbat KURBANOVA (Uzbekistan);

Ass. Prof. Mardon BOLTAEV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Ali AKAR (Turkey);

Prof. Dr. Abdusalam ARVAS (Turkey);

Prof. Dr. Funda TOPRAK (Turkey);

Prof. Dr. Musa Shamil YUKSEL (Turkey);

Prof. Dr. Temur KOJAĞLU (USA);

Prof. Dr. Hayrunnisa ALAN (Turkey);

Prof. Dr. Varis ÇAKAN (Turkey);

Prof. Dr. Almaz ULVI (Azerbaijan);

Ass. Prof. PhD. Emrah YILMAZ (Turkey);

Ass. Prof. PhD. Foziljon SHUKUROV (Uzbekistan);

Ass. Prof. PhD. Dilshod KHURSANOV (Uzbekistan);

Ass. Prof. PhD. Shakhnoza KHUSHMURODOVA (Uzbekistan);

Ass. Prof. PhD. Dinara İSLAMOVA (Uzbekistan);

Ass. Prof. PhD. Feruza JUMANIYAZOVA (Uzbekistan);

Ass. Prof. PhD. Istoda RASULOVA (Uzbekistan);

PhD. Feruza MANUKYAN (Uzbekistan);

Managing editor: Ass. Prof. PhD. Zokir BAYNAZAROV (Uzbekistan)

Technical staff: Rakhmatulla SHOKIROV (Uzbekistan)

Prof. Dr. Rustam HALMURADOV – Ş. Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Rektörü (Özbekistan);

Prof. Dr. Hakim HUŞVAKTOV – Ş. Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Araştırma ve İnovasyondan Sorumlu Rektör Yardımcısı (Özbekistan);

Prof. Dr. Akmal AHATOV – Ş. Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Uluslararası İşbirliğinden Sorumlu Rektör Yardımcısı (Özbekistan);

Prof. Dr. Muslihiddin MUHİDDİNOV (Özbekistan);

Prof. Dr. İbodulla MİRZAYEV (Özbekistan);

Prof. Dr. Şuhrat SİROCİDDİNOV (Özbekistan);

Prof. Dr. Suyun KARİMOV (Özbekistan);

Prof. Dr. Murodkasim ABDİYEV (Özbekistan);

Prof. Dr. Azamat PARDAYEV (Özbekistan);

Prof. Dr. Musa YULDAŞEV (Özbekistan);

Doç. Dr. Dilfuza CURAKULOVA (Özbekistan);

Prof. Dr. Aftondil ERKİNOV (Özbekistan);

Prof. Dr. Kasimcon SODİKOV (Özbekistan);

Prof. Dr. Hotam UMUROV (Özbekistan);

Prof. Dr. Muhabbat KURBANOVA (Özbekistan);

Doç. Dr. Mardon BOLTAYEV (Özbekistan);

Prof. Dr. Ali AKAR (Türkiye);

Prof. Dr. Abdusalem ARVAS (Türkiye);

Prof. Dr. Funda TOPRAK (Türkiye);

Prof. Dr. Musa Şamil YÜKSEL (Türkiye);

Prof. Dr. Timur KOCAOĞLU (ABD);

Prof. Dr. Hayrunnisa ALAN (Türkiye);

Prof. Dr. Varis ÇAKAN (Türkiye);

Prof. Dr. Almaz ÜLVİ (Azerbaycan);

Doç. Dr. Emrah YILMAZ (Türkiye);

Doç. Dr. Fozilcon ŞUKUROV (Özbekistan);

Doç. Dr. Dilşod HURSAVOV (Özbekistan);

Prof. Dr. Şahnoza HUŞMURODOVA (Özbekistan);

Doç. Dr. Dinara İSLAMOVA (Özbekistan);

Doç. Dr. Feruza CUMANIYAZOVA (Özbekistan);

Doç. Dr. Istoda RASULOVA (Özbekistan);

Dr. Feruza MANUKYAN (Özbekistan);

Sorumlu Editör: Doç., Dr. Zokir BAYNAZAROV (Özbekistan)

Teknik Personel: Rahmatullah ŞOKİROV (Özbekistan)

MUNDARIJA | CONTENT | İÇERİK | СОДЕРЖАНИЕ

TURKIY TILLAR VA ADABIYOT TADQIQOTLARI TARIXI

Muhabbat KURBANOVA, Sevara RAHMATOVA

SHE’RIYATDA TIL BIRLIKLARI TAKRORI VA KONNOTATSIYA 8

Saparbek MIRZABAEV

QARAQALPAQ ESSE TEKSTLERINDE TENEWLERDİN STILLIK ÖZGESHELIKLERI.. 16

Faruk TOPRAK

SEMERKAND ÜZERİNE SÖYLENMİŞ BAZI ARAPÇA ŞİİRLER..... 24

Rohila RUZMANOVA

TÜRKÇENİN OKUTULMASIYLA İLGİLİ GÖRÜŞLER 32

Emrah YILMAZ

1926’DAN 2026’YA TÜRKOLOJİ’NİN ASIRLIK İRADESİ..... 38

SHOKIROV Raxmatulla, TOXIROVA Sarvinoz

SADRIDDIN AYNİY VA TURKIY ADABIYOT: MA’RIFATPARVARLIK VA UYG‘UNLIK-
NING MADANIY KO‘PRIGI 53

ESHMAMATOVA Mahliyo

TURKIY TILLAR PARALLEL KORPUSINI YARATISHDA TIL VA NUTQ BIRLIKLARI
TADQIQI..... 65

Dilorom MUMINOVA

TURKIY ADABIYOTDA G‘AZAL JANRI RIVOJIDA NOMALARNING O‘RNI..... 73

XUSHBOQOV Qobilbek

SHAFOAT RAHMATULLO TERMIZIY SHE’RIYATIDA FONETIK TAKRORLAR 79

DUSMURATOV Qahramon

IQBOL MIRZONING “BONU” ROMANIDA BADIY PSIXOLOGIZM TALQINI 87

BOYMIRZAYEV Akbarali, NAZIROV Salimbek

INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDAGI BARQAROR BIRIKMALARNING PARALLEL
LUG‘ATINI TUZISH MASALALARI 92

ATABAYEVA Guljahon

HAYKU JANRI VA UNING O‘ZBEK ADABIYOTIGA TA’SIRI 98

ERNAZAROV Rahmon, MAVLONOV Ahmadjon

OQ VA QORA LEKSEMASI TAHLILI 105

ЧОРИЕВ Баходир

ВОКАТИВНЫЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ КАК СРЕДСТВО ВЫРАЖЕНИЯ ЭМОЦИОНАЛЬНЫХ
СОСТОЯНИЙ В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ А.П. ЧЕХОВА И А. КАХХАРА..... 112

DJUMAMURATOV Kuanishbay

FRAZEOLOGIK BIRLIK LARNING TURLI TIZIMLI TILLARDA NAMOYON BO‘LISHI-
NING LINGVOMADANIY XUSUSIYATLARI 116

MUXAMMADIYEV Nodir

QASHQADARYO SHEVASIGA XOS O‘ZLASHMALAR TAHLILI 122

Zokir BAYNAZAROV, Zarifa XUSANOVA

TINISH BELGILAR TARIXI VA ULARNING YOZMA MATNLARDA QO‘LLANILISH
XUSUSIYATLARI..... 126

TURKIY XALQLARNING IJTIMOYIY-MADANIY ALOQALARI TARIXI

Rustam BERDIYEV

MARKAZIY OSIYODA KIDAN VA QORAXITOYLAR DAVRI TARIXIDAN 141

Normahammad XOLMATOV, Zarifa XOLMATOVA, Rufat KARIMOV

ISHLAB CHIQARISH IQTISODIYOTINING ILK KURTAKLARI (ZARAFSHON VOHASI)
..... 149

Odil ERGASHEV

O‘ZBEKISTONNING TOSH DAVRI USTAXONALARI 157

Mirolim BERDIQULOV

JANUBIY O‘ZBEKISTON TO‘DA-1 NEOLIT DAVRI MAKONI..... 163

Sunnatillo RASHIDOV

KARMANA HUDUDINING ARXEOLOGIK JIHATDAN O‘RGANILISHI 170

Ulug‘bek UMAROV

TAQINCHOQLAR - IJTIMOYIY TENGSIZLIK KO‘RSATKICHI 177

Saydazim AMONOV

KESH VOHASINING O‘RTA ASRLAR RUSTOQLARI 183

Anvar UMAROV

TURKMANLARNING JOYLASHISHI TARIXI (ZARAFSHON VODIYSI MISOLIDA).... 188

AZIZ MUSHTARIY!

Bu sonda turkologiya, tarix, tilshunoslik va adabiyot sohalaridagi original tadqiqotlar o‘rin olgan. She‘riyatdagi til birliklarining takrori va ma‘nodoshligi, Samarqand haqidagi arab she‘rlari va tinish belgilarining tarixiy rivojlanishi tadqiq qilinadi; turkiy ta‘lim va til ta‘limiga oid tanqidiy qarashlar, turkologiya fanining 1926-2026 yillardagi asriy iroda va taraqqiyot jarayoni o‘quvchilarimiz e‘tiboriga havola etiladi. Sadreddin Ayniyning adabiyotdagi o‘rni kabi mavzular muhokama qilinadi. Nomalarning g‘azal janridagi o‘rni, Shafaoat Rahmatulloh Termiziyning fonetik takrorlari, Iqbol Mirzoning “Bonu” romanining ko‘p tarmoqli talqinlari ham o‘quvchiga taqdim etilgan. Bundan tashqari, turk shevalarining parallel korpus tadqiqotlari, ingliz va o‘zbek tillaridagi barqaror birikmalarning parallel lug‘ati, hayku janrining o‘zbek adabiyotiga ta‘siri baholanadi. Tarix va arxeologiya sohasida Kiden va Qoraxitoy tarixi, ishlab chiqarish xo‘jaligining dastlabki bosqichlari, O‘zbekistondagi tosh davri ustaxonasi, Karmanadagi arxeologik tadqiqotlar, Kesh vohasining o‘rta asr xarobalari va turkmanlarning manzilgohlari tarixiga oid yangi topilmalar o‘rtoqlashmoqda. Jurnalimizning ushbu sonidagi tadqiqotlar turkologiya va unga aloqador fanlar bo‘yicha yangi izlanishlarga ilhom beradi, degan umiddamiz...

TAHRIRIYAT

DEAR READER!

This issue includes original research in the fields of Turkology, history, linguistics and literature. While the repetition and connotation of language units in poetry, Arabic poems on Samarkand and the historical development of punctuation marks are examined; critical views on the teaching of Turkish and language education, and the century-long will and development process in the field of Turkology from 1926 to 2026 are presented to the attention of our readers. Topics such as the place of Sadreddin Ayni in literature are discussed. The role of nomes in the ghazal genre, the phonetic repetitions of Shafaoat Rahmetullah Termizi and multidisciplinary interpretations of Iqbol Mirzo's novel "Bonu" are also presented to the reader. In addition, parallel corpus studies of Turkish dialects, a parallel dictionary of permanent elements in English and Uzbek languages, and the effects of the Haiku genre in Uzbek literature are evaluated. In the field of history and archaeology, new findings are shared on the history of Kiden and Karahitay, the early stages of production economy, the stone age workshop in Uzbekistan, the archaeological research in Karmana, the medieval ruins of the Kesh oasis and the settlement history of the Turkmens. We hope that the studies in this issue of our journal will inspire new research in Turkology and related disciplines...

EDITORIAL BOARD

SEVGİLİ OKUYUCU!

Bu sayımızda, Türkoloji, tarih, dil bilimi ve edebiyat alanlarında özgün araştırmalar yer almaktadır. Şiirde dil birimlerinin tekrarı ve çağırışımı, Semerkant üzerine Arapça şiirler ve noktalama işaretlerinin tarihi gelişimi incelenirken; Türkçenin okutulması ve dil eğitime ilişkin eleştirisel görüşler ile 1926'dan 2026'ya uzanan Türkoloji alanındaki asırlık irade ve gelişim süreci okuyucularımızın ilgisine sunulmaktadır. Sadreddin Ayni'nin edebiyattaki yeri gibi konular ele alınmaktadır. Gazel türünde namelerin rolü, Şafaoat Rahmetullah Termizi'nin fonetik tekrarları ve Iqbol Mirzo'nun "Bonu" romanına yönelik multidisipliner yorumlar da okuyucuya sunulmaktadır. Ayrıca, Türk lehçelerinin paralel korpus çalışmaları, İngiliz ve Özbek dillerindeki daimi unsurların paralel sözlüğü ile Özbek edebiyatında Haiku türünün etkileri değerlendirilmiştir. Tarih ve arkeoloji alanında ise Kiden ve Karahitaylılar tarihi, üretim iktisadının ilk aşamaları, Özbekistan'daki taş devri atölyesi, Karmana arkeolojik araştırmaları, Keş vahasının Orta Çağ kalıntıları ve Türkmenlerin yerleşim tarihi üzerine yeni bulgular paylaşılmaktadır. Dergimizin bu sayısında yer alan çalışmaların, Türkoloji ve ilgili disiplinlerde yeni araştırmalara ilham kaynağı olmasını temenni ederiz...

YAYIN KURULU

УВАЖАЕМЫЙ ЧИТАТЕЛЬ!

В этом выпуске представлены оригинальные исследования в области тюркологии, истории, лингвистики и литературы. В данном номере рассматриваются повтор и синонимия языковых единиц, исследуются арабские стихи о Самарканде и историческое развитие знаков препинания; вниманию наших читателей представлены критические взгляды на преподавание турецкого языка и языковое образование, а также вековой процесс развития в области тюркологии с 1926 по 2026 год. Обсуждаются такие темы, как место Садреддина Айна в литературе. Рассмотрены роль наме в развитии жанра газель, фонетические повторы Шафоата Рахметуллы Термизи и всесторонние интерпретации романа Икбола Мирзо «Бону». Также оцениваются параллельные корпусные исследования турецких диалектов, параллельный словарь устойчивых словосочетаний в английском и узбекском языках и влияние жанра хайку на узбекскую литературу. В области истории и археологии авторы делятся новыми открытиями по истории Кидена и Каракитая, исследованиями ранних этапов производительной экономики, мастерской палеолита в Узбекистане, археологическими исследованиями в Кармане, находками средневековых руин оазиса Кеш и истории поселений туркмен. Мы очень надеемся, что включённые в данный выпуск журнала исследования вдохновят вас на новые изыскания в тюркологии и смежных дисциплинах...

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИИ

QASHQADARYO SHEVASIGA XOS O‘ZLASHMALAR TAHLILI

MUXAMMADIYEV Nodir Rustamzoda,

Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti

doktoranti (Samarqand, O‘zbekiston)

E-mail: muxammadiyevnodir93@gmail.com

 ORCID: 0009-0001-8475-1500

 DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15761001>

Annotatsiya: Ushbu maqolada Qashqadaryo shevasidagi o‘zlashma so‘zlarning zamonaviy qo‘llanish xususiyatlari tahlil qilingan. Tilshunos olimlar G‘.Abdurahmonov, S.Mamajonov va Z.M.Qodirov tomonidan ishlab chiqilgan tasniflarga tayanib, arab, fors-tojik, rus, ingliz tillaridan kirib kelgan birliklarning Qashqadaryo shevasidagi fonetik va semantik moslashuvi tushuntirilgan. Maqolada tarixiy jarayonlar, Islom madaniyati va Buyuk Ipak yo‘li rivoji munosabati bilan yuzaga kelgan o‘zlashmalar bilan birga, “market”, “kompyuter”, “internet” kabi so‘nggi davr global atamalarning tez ommalashuvi misollar bilan ko‘rsatib berilgan. Shuningdek, Qashqadaryo shevasida so‘z ma‘nosining kengayishi va yangi ma‘no kasb etishi, talaffuzdagi aksentli shakllar, semantik o‘zgarishlar ham chuqur o‘rganilgan. Bu jarayonlar hududning etnik tarkibi va ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi bilan bevosita bog‘liq ekani izohlangan. Tadqiqot natijalari Qashqadaryo shevasining boy lingvistik merosi va boshqa hududlar bilan aloqalarini yanada chuqurroq tushunishga ilmiy asos yaratadi.

Kalit so‘zlar: *Lahja, leksikologiya, o‘zlashma, o‘z qatlam, leksik birlik.*

АНАЛИЗ ИЗМЕНЕНИЙ, СПЕЦИФИЧЕСКИХ ДЛЯ РАЗНООБРАЗИЯ КАШКАДАРЬИНСКОЙ ОБЛАСТИ

Аннотация: В данной статье проанализированы особенности современного употребления заимствованных слов в Кашкадарьинском диалекте. На основе классификаций учёных Г. Абдурахманова, С. Мамажанова и З.М. Кодирова определены особенности фонетической и семантической адаптации заимствований из арабского, персидско-таджикского, русского и английского языков. В статье на примерах рассмотрено стремительное проникновение заимствований, обусловленных историческими процессами, развитием исламской культуры и Великого шелкового пути, а также современных глобальных терминов «маркет», «компьютер», «интернет» и др. Также подробно рассмотрены процессы расширения значений слов, приобретения ими новых значений, акцентные формы произношения и семантические изменения в Кашкадарьинском диалекте. Подчеркивается, что эти процессы тесно связаны с этническим составом региона и социально-экономическими факторами. Результаты исследования дают научную базу для более глубокого понимания богатого языкового наследия Кашкадарьинского говора и его связей с другими регионами.

Ключевые слова: *Диалект, лексикология, заимствование, собственный пласт, лексическая единица.*

KAŞKADERYA ÇEŞİTLİLİĞİNE ÖZGÜ AYARLAMALARIN ANALİZİ

Özet: Bu makalede Kaşkaderya ağzındaki alıntı kelimelerin çağdaş kullanım özellikleri incelenmiştir. Dilbilimciler G‘.Abdurahmonov, S. Mamajonov ve Z. M. Qodirov tarafından geliştirilen sınıflandırmalara dayanılarak, Arapça, Farsça-Tacikçe, Rusça ve İngilizceden geçen unsurların Kaşkaderya ağzındaki fonetik ve semantik uyumu açıklanmıştır. Makalede tarihi

süreciler, İslam medeniyeti ve Büyük İpek Yolu'nun gelişimi neticesinde ortaya çıkan alıntılarla birlikte “market”, “kompyuter”, “internet” gibi son dönem küresel düzeyde sıkça kullanılan terimlerin hızla yaygınlaşması örnekler üzerinden gösterilmiştir. Ayrıca Kaşkaderya ağzında kelimelerin anlam genişlemesi ve yeni anlam kazanması, telaffuzda aksanlı biçimler, semantik değişiklikler de derinlemesine araştırılmıştır. Bu süreçlerin bölgenin etnik yapısı ve sosyo-ekonomik gelişimiyle doğrudan ilişkili olduğu açıklanmıştır. Araştırmanın sonuçları, Kaşkaderya ağzının zengin dil mirasını ve diğer bölgelerle olan ilişkilerini daha derinlikli anlamaya bilimsel temel oluşturmaktadır.

Anahtar kelimeler: *Lehçe, leksikoloji, alıntı, yerli katman, leksik birim.*

Ma'lumki, o'zlashgan so'zlarning miqdori o'zbek adabiy tili, uning lahja va shevalarida bir xil emas. Masalan, markaziy va shahar shevalarida rus tili elementlari ko'proq qo'llangan holda, olis hududlarda fors-tojik va arabcha birliklar nisbatan ko'p o'zlashgan. Qashqadaryo shevasiga xos o'zlashmalarining, o'zga tillardan o'zlashgan so'zlar kirib kelgan tilning fonetik, leksik tizimi, uning tabiati va ichki taraqqiyot qonunlariga bo'ysungan holda qabul qilinadi. O'zlashgan birliklar haqida fikr bildirar ekanmiz, bu haqida tilshunoslarimizdan G'. Abdurahmonov hamda S.Mamajonovlar tomonidan ilgari surilgan g'oyalarga tayanamiz. Ushbu olimlar o'zbek tiliga chet tillardan o'zlashgan so'zlarni to'rt guruhga bo'lib o'rganishni tavsiya etganlar:

- 1) arab tilidan o'zlashgan so'zlar;
- 2) fors-tojik tilidan o'zbek tiliga kirib kelgan so'zlar;
- 3) 1917- yilgi oktabr to'ntarishidan keyin o'zbek tilida paydo bo'lgan rus-baynalmilal so'zlari [1; 132].

Z.M. Qodirov “Tilda bazus va ustqurtma” nomli maqolasida hozirgi kunda o'zbek tilida mavjud o'zlashgan qatlam so'zlarini to'rtta qatlamga ajratgan:

1. Arabcha o'zlashma qatlam.
2. Fors-tojikcha o'zlashma qatlam.
3. Rus-baynalmilal o'zlashma qatlam.
4. Boshqa tillardan o'zlashma qatlam[6; 3].

Demak, har bir olim o'z ilmiy fikrlarini o'zlashma so'zlardagi ma'lum bir xususiyatlarni hisobga olgan holda bayon etgan. XXI asr fan-texnologiyalar asri bo'lib, u barcha sohalarga, jumladan, tilshunoslikka ham o'z ta'sirini ko'rsatmasdan qolmadi. Hozirgi kunda keng tarqalgan, ommalashgan so'zlarning aksariyat qismini ingliz tilidan kirib kelgan so'zlar tashkil etishi bilan bir qatorda har bir tarmoqda bu birliklar so'zlashuvda o'z o'rnini egallashga muvaffaq bo'ldi. Ular tub so'zlarga ham ta'sir ko'rsatib, ko'pgina holatda aynan shu so'zning muqobili bo'lsa ham foydalanilmayapti. Masalan, barcha uchun tanish bo'lgan “market” atamasini oladigan bo'lsak, uning o'rniga bozor, do'kon, rasta so'zlaridan foydalanish maqsadga muvofiq. Ammo mazkur leksemalar ham o'zbek tiliga mansub emas. Ko'cha-ko'yda faoliyat ko'rsatuvchi katta-kichik oziq-ovqat do'konlariga ham “Coca-cola market”, “Pepsi market” so'zlarini yozish odat tusiga kirmoqda. Bundan tashqari *market* so'zi bilan bog'liq bo'lgan *supermarket*, *minimarket* so'zlari ham odamlar ongida o'z o'rnini egalladi. Shunday bo'lishiga qaramay, mazkur so'zlar lug'at tarkibida mavjud emas.

Ingliz olimi R.L. Trask esa ingliz tiliga o'zlashma so'zlarning kirib kelishi haqida quyidagicha ta'kidlaydi: “Ingliz tili juda ko'p tillardan minglab, hattoki aytishimiz mumkinki, bir necha minglab so'zlarni “qarz olgan” va bu jarayon hali ham davom etmoqda”. Zamonaviy ingliz tilidagi o'zlashgan so'zlarning asosiy qismi to'qimachilik sanoatiga ham bog'liqdir:

Basan – (qo‘y terisi quyoshda toblanib eman daraxtiga yopishtirilgan mato turi);

Burdet (paxta matosining turi); Kames (Arablar tomonidan yoki boshqa Muhammad (s.a.v.) izdoshlari tomonidan kiyilgan ko‘ylak, arabchasiga qamis);

Fezar (Musulmon ayollarining tashqi kiyimi bo‘lib, uzun ko‘rinishga ega bo‘lgan va butun tanani qoplab turgan); Yashmak (Musulmon ayollari tomonidan kiyilgan, yuzni berkitib turgan o‘ziga xos ro‘moldir) [9; 180].

Tilshunos olimlarning tasdiqlashicha, har bir faol tilda o‘z qatlamga mansub so‘zlar atigi 25-30 foizni tashkil etarkan. Qolgan 70 foiz va undan ortig‘i o‘zlashmalardir. Hatto jahon tili hisoblangan ingliz tilida ham 25 foiz so‘zlar o‘z qatlamga tegishli.

Qadimgi o‘zbek tilshunosi Mahmud Qoshg‘ariy o‘zining “Devonu lug‘otut turk” asarida va Alisher Navoiy o‘zining “Muhokamat ul-lug‘atayn” asarida har bir til boshqa tillar bilan o‘zaro aloqada bo‘lishi haqida yozar ekan, sof bir tilni topish juda qiyin ekanligini, bir tildan ikkinchi tilga juda ko‘p so‘zlar o‘zlashib qolib, yillar o‘tib, o‘sha tilning o‘zining milliy tilidek bo‘lib qolishi haqida yozib qoldirganlar. Jumladan, Mahmud Qoshg‘ariy o‘zining “Devonul lug‘otut turk” asarida turkiy tildagi so‘zlarning arabcha ma‘nosini ham beradi. Arab tilidan juda ko‘p so‘zlar o‘tganligiga guvohlik beradi. Chunki Arab xalifaligining kengayishi va O‘rta Osiyoga VII asrda Islom dinining kirib kelishi natijasida din vositasida ham juda ko‘p so‘zlar kirib kelganligiga guvohlik berib o‘tadi [5; 264].

Shu bilan birgalikda, O‘rta yer dengizini Sariq dengizi bilan bog‘laydigan Buyuk ipak yo‘li ham Osiyo va Yevropa tillari o‘rtasidagi til va madaniy aloqalarning kengayishiga olib keldi. Yillar o‘tib ingliz tilida, ya‘ni biz aytishimiz mumkinki, zamonaviy ingliz tilida bir qator o‘zlashgan so‘zlar paydo bo‘ldi. Bu so‘zlarning ko‘pchiligi hozir ham keng qo‘llanilib kelinmoqda [7; 126].

VIII asrdan 1929-yilgacha bo‘lgan davrda yurtimiz va boshqa ko‘pgina qardosh xalqlar til tizimida arab tili hukm surgan bo‘lsa-da, ammo bu tildagi so‘zlar fors-tojik tilidan o‘zlashgan so‘zlarga nisbatan kamchilikni tashkil etadi. Buni tilshunos olimlarimiz N.Sulaymonova, M.Abzalovalar o‘z ilmiy fikrlariga tayanib buni sababi sifatida o‘zbek tilidagi talaffuz me‘yorlari arab tilidagi qoidalarga to‘g‘ri kelmasligi natijada ba‘zi leksemalar mutlaqo teskari ma‘no ifodalashi kabilarni sabab qilib ko‘rsatadi [5; 264].

Barcha tillar tarkibida uchraydigan so‘zlarning katta qismi lotin tiliga mansub. Mazkur birliklar, asosan, mashinasozlik va tibbiyotda keng iste‘molda. Masalan, quyidagi birliklar barchamizga birday tanish:

korpus (lotincha: corpus– tana); kapot, kabina (lotincha: capot–bosh);

dermatolog, dermantin (lotincha: derma – tana); kardiolog, kardiologiya (grekcha: kardia – yurak);

lab (lotincha: labium– lab);

muskul, mushak (grekcha: mys– mushak);

arteriya, vena, aorta (lotincha: arteries, vena, aorta– qon tomirlari) ...

Rus tiliga mansub bo‘lgan “кряжка” so‘zi deyarli o‘z ona tilimizdagidek o‘mashib qolgan. Aksariyat odamlar bu so‘zning o‘zbekcha varianti borligini bilishmaydi ham. Sarxum leksemasi aynan ushbu so‘z ifodalagan izohni bera oladi.

Tilshunoslikning bir sohasi – onomastika bo‘lib, uning bir tarmog‘i antroponimlardir. Antroponimlarga mansub birliklarning katta qismini arabcha, forsha so‘zlar tashkil qiladi. Shuningdek, mo‘g‘ul, turkiy qatlamga tegishli bo‘lganlari esa nisbatan kam. Sof turkiy so‘zlar ko‘p holatlarda xalq dostonlari tarkibida mavjud. Masalan, “Alpomish” dostonidagi Alpomish,

Barchin, Qaldirg‘ochoyim, Boybo‘ri, Boysari, Qultoy kabilar bunga misol bo‘la oladi. Toponimika bo‘yicha qilingan tadqiqotlarga ko‘ra O‘zbekiston hududidagi joy nomlari ham o‘z qatlamga mansub. Bunda qabila, urug‘ vakillari yashagan joylarda o‘sha urug‘ nomi saqlanib qolgan. Masalan, Andijon, Surxondaryo viloyatlari, Baxmal, Qo‘ng‘irot tumanlari aynan urug‘ nomlari bo‘lganligi aniqlangan.

Qashqadaryo shevasining leksik xususiyatlari, ya‘ni so‘z boyligi, hududda yashovchi xalqlar va ularning tarixi bilan bog‘liq bo‘lgan o‘zgarishlarni aks ettiradi. Bu o‘zlashmalar: Tuzilishdagi so‘zlar: Qashqadaryo shevasida, masalan, «tegin» (o‘zbekcha «tegish») kabi so‘zlar ishlatiladi. Shuningdek, «oqsaqal (oqsoqol)» (diniy va ijtimoiy ahamiyatga ega shaxs) kabi so‘zlar viloyatning o‘ziga xosligini ko‘rsatadi. Turk, tojik va boshqa tillardan olingan so‘zlar: viloyatdagi tarixiy aloqalar natijasida, ba‘zi tojikcha, turkcha va boshqa tillardan olingan so‘zlar Qashqadaryo shevasida keng qo‘llaniladi. Masalan, «bazar» (bozor), «yopiq» (yopiq), «khas» (yaxshi) kabi so‘zlar ishlatiladi. Aksentli so‘zlar: Qashqadaryo shevasida aksentli va ko‘pincha o‘zgarib ketgan so‘zlar uchraydi. Misol uchun, «chiroyli» so‘zi shevadani «chiroyli» tarzida talaffuz qilinadi. Semantik o‘zlashmalar shevadagi so‘zlarning ma‘nolarida o‘zgarishlar keltirib chiqaradi. Masalan, ba‘zi so‘zlar Qashqadaryoda boshqa hududlarga qaraganda boshqa ma‘no yoki kontekstga ega bo‘lishi mumkin. Bu o‘zgarishlar turli xalqlar o‘rtasidagi aloqalar va tarixiy omillarga asoslangan. So‘zlarning kengaygan ma‘nolari: Ba‘zi so‘zlar Qashqadaryo shevasida kengaygan yoki o‘ziga xos ma‘noga ega bo‘lishi mumkin. Masalan, «bosh» so‘zi Qashqadaryo shevasida «boshqaruvchi» yoki «boshliq» ma‘nosida ham ishlatiladi. Yangi ma‘no olish: Ba‘zi so‘zlar, masalan, «yuz» so‘zi viloyatda «yuz berish» kabi iboralarda ishlatiladi, bu esa boshqa o‘zbek shevalarida uchramaydi. Qashqadaryo shevasida yangi o‘zlashmalar ham mavjud. Bu, asosan, so‘nggi yillarda ijtimoiy va iqtisodiy jarayonlar, texnologik yangiliklar va madaniy aloqalar natijasida yuzaga kelgan: So‘nggi yillarda yangi texnologiyalar va global madaniyat ta‘sirida «internet», «telefon», «kompyuter» kabi so‘zlar shevada tezda qabul qilindi.

Xulosa qilib aytamizki, Qashqadaryo shevasining o‘ziga xos o‘zlashmalari viloyatning tarixiy va madaniy boyligini, shuningdek, uning boshqa xalqlar va hududlar bilan aloqalarini aks ettiradi. Bu shevada fonetik, grammatik, leksik va semantik o‘zgarishlar mavjud bo‘lib, ular viloyatdagi turli etnik guruhlar va jamiyatlar o‘rtasidagi muloqotning natijasidir. O‘zlashmalarni chuqurroq o‘rganish Qashqadaryo viloyatining lingvistik xususiyatlarini yaxshiroq tushunishga yordam beradi.

Iqtiboslar/ References/ Kaynaklar/ Сноски:

1. Sulaymonova N., Abzalova M. O‘zbek tilidagi arabiy so‘zlar imlosi. – Toshkent, 2008. 132 b.
2. Eshonqulov B.X. O‘zbek adabiy tilida arabcha lug‘aviy o‘zlashmalarning paradigmatic asimmetriyaga munosabati. –Toshkent, 1996.
3. Talabov E. Arab tili darsligi. –Toshkent, 1993. 408 b.
4. Ibodov N. Anatomiyadan qisqacha lotincha-ruscha-o‘zbekcha lug‘at.– Toshkent,1995. 80 b.
5. Irisqulov M.T. Tilshunoslikka kirish. –Toshkent. Yangi asr avlodi, 2009. 264 b.
6. Qodirov Z. Tilda bazus va ustqurma. Maqola. Research focus jurnali, 2022- yil, 3-son.
7. Usmonov S. Umumiy tilshunoslik. Toshkent “O‘qituvchi”, 1972. 300 b.
8. Шоабдурахмонов Ш. Ўзбек адабий тили ва ўзбек халқ шевалари. – Т., 1962. – Б. 221-222.
9. Щерба Л.В. Языковая система и речевая деятельность.-М, -Л.: 1974. с.180

**BULLETIN OF THE
INTERNATIONAL JOURNAL
“TURKOLOGICAL
RESEARCH”**

In order to implement programs and projects developed to accelerate the relationship envisaged at the summit of the Organization of Turkic States held in Samarkand, as well as to coordinate and highlight the research work carried out in the field of Turkic studies, the International Journal “Turkological Research” at Samarkand State University named after Sharof Rashidov passed the state registration. The journal is intended to publish the results of scientific research in the field of Turkic languages and dialects, the history of linguistic and literary relations of the Turkic peoples of Central Asia, the socio-cultural field. There are such headings as a young researcher, memory and our anniversaries. Articles written in Uzbek, Turkish, Russian, English and all Turkic languages are accepted.

The scientific journal is based on the decision of the Higher Attestation Commission of the Ministry of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan dated May 8, 2024 and numbered 354/5; It is included in the list of scientific publications that are recommended for candidates to receive the Doctor of Philosophy (PhD) and Doctor of Science (DSc) academic degrees in the fields of history and philology to publish their scientific results due to their theses.

**THE JOURNAL PUBLISHES ARTICLES
IN THE FOLLOWING AREAS:**

- ✓ History of socio-cultural relations of the Turkic peoples;
- ✓ Research of the Turkic World;
- ✓ Dialectology of Turkic languages;
- ✓ Geopolitics of the Turkic World;
- ✓ Folklore Studies;
- ✓ Comparative Linguistics and Literary Studies;
- ✓ Literary Relations and Translation Studies.

CONTACT ADDRESS:

Mailing Address:

140104, University boulevard, 15,
Samarkand, Uzbekistan,

Research Institute of Turkology under
Samarkand State University named after
Sharof Rashidov

Phone:

+998 91 527 68 22

+998 99 596 35 69

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

Email:

turkologiya.samdu@gmail.com

Website:

<https://turkologiya.samdu.uz>

REQUIREMENTS FOR ARTICLES:

- The article is presented on 8-10 pages;
- Article structure:
  1. The text of the article should be prepared in Times News Roman font, size 14, left: 3 cm, right: 1.5 cm, top and bottom: 2 cm; in A4 format in 1.15 intervals.
  2. The title of the article, surname, name and patronymic of the author (authors) are indicated in full and written in capital letters.
  3. Position, academic title, place of work (study), region, republic, telephone number, email address and ORCID number of the author (authors) are indicated in full.
  4. The abstract should consist of a brief content and importance of the article, results.
  5. At the beginning of each article, there should be an annotation in 2 other languages (optionally selected from Uzbek, English, Russian and Turkish) in addition to the language in which the article is written.
  6. The abstract should be no more than 120-150 words.
  7. At the bottom of the abstract, 7-10 keywords should be given that illuminate the content of the article.
  8. The article should be prepared in the following form:
    - a) Introduction;
    - b) Main part;
    - c) Results and Discussions;
    - d) Conclusions;
    - e) List of literature (References) – in alphabetical order;
    - f) Citations are given in brackets in the form of the author's surname - date of publication - page (Muminov, 2020: 25);
    - g) Figures, drawings, tables, diagrams are designated in Arabic numerals as "Figure". Signs or pointers are placed under the figure, in the next line, in the middle and highlighted in bold.
- The topic of the scientific article submitted by the author (or co-authors) must correspond to the journal's columns.
- Articles can be submitted in Uzbek, English, Russian, and all other Turkic languages.
- The author(s) are responsible for the scientific validity, reliability and plagiarism of the information and evidence presented in the article;
- Articles will be considered. The journal publishes only articles recommended by experts;
- Articles not requested will not be published and will not be returned to the authors;
- Only 1 article of the author is published in 1 issue of the journal.

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO JURNALINING AXBOROT XATI

Davlatimiz tomonidan olib borilayotgan ijtimoiy-ma’rifiy, ilmfanni rivojlantirishga qaratilgan siyosat, Turkiy Davlatlar Tashkilotining Samarqandda o’tkazilgan sammitida ko’zda tutilgan o’zaro aloqalarni jadallashtirish bo’yicha ishlab chiqilgan dastur va loyihalarni amalga oshirish hamda turkologiya sohasida olib borilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarini muvofiqlashtirish va yoritish maqsadida Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universitetida “Turkologik tadqiqotlar” xalqaro jurnali ta’sis etildi. Jurnal turkiy til va shevalar, Markaziy Osiyo turkiy xalqlari lisoniy va adabiy aloqalari tarixi, ijtimoiy-madaniy sohalarda amalga oshirilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarining natijalarini e’lon qilishga mo’ljallangan. Jurnalda muharrir minbari, tadqiqotlar, ilmiy axborot, taqriz va e’tirof, ilmiy anjuman, yosh tadqiqotchi, xotira, yubilyarlarimiz kabi ruknlar mavjud. O’zbek, turk, rus, ingliz va barcha turkiy tillarda yozilgan maqolalar qabul qilinadi.

Ilmiy jurnal O’zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi OAKning 2024-yil 8-maydagi 354/5-sonli rayosat qarori asosida tarix, filologiya fanlari bo’yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro’yxatiga kiritilgan.

JURNAL QUYIDAGI YO’NALISHLARDAGI MAQOLALARNI NASHR QILADI:

- ✓ Turkiy xalqlarning ijtimoiy-madaniy aloqalari tarixi
- ✓ Turk dunyosi tadqiqotlari
- ✓ Turkiy tillar dialektologiya
- ✓ Folklorshunoslik
- ✓ Qiyosiy tilshunoslik va adabiyotshunoslik
- ✓ Adabiy aloqalar va tarjimashunoslik.

MUROJAAT UCHUN MANZIL:

Pochta manzili:

140104, Universitet xiyoboni, 15-uy,
Samarqand, O‘zbekiston,
Sharof Rashidov nomidagi Samarqand
davlat universiteti huzuridagi
Turkologiya ilmiy-tadqiqot instituti

Telefon:

+998 91 527 68 22

+998 99 596 35 69

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

Elektron pochta:

turkologiya.samdu@gmail.com

Veb-sayt:

<https://turkologiya.samdu.uz>

MAQOLALARGA QO‘YILADIGAN TALABLAR:

- Maqola 8-10 sahifa hajmida taqdim etiladi;
- Maqolaning tarkibiy tuzilishi:
- 1. Maqola matni Times News Roman shriftida, 14 kattalikda, chap: 3 sm, o‘ng: 1,5 sm, yuqori va quyi: 2 sm; 1,5 intervalda, A4 shaklida tayyorlanishi lozim.
- 2. Maqola sarlavhasi, muallif(lar)ning familiyasi, ismi va otasmi to‘liq holatda katta harflar bilan yozilishi kerak.
- 3. Muallif(lar)ning lavozimi, ilmiy unvoni, ish (o‘qish) joylari, viloyat, Respublika, telefon raqami, elektron pochta manzili va ORCID raqqami to‘liq keltirilishi kerak.
- 4. Annotatsiya, maqolaning qisqacha mazmun va ahamiyati, natijalardan iborat bo‘lishi lozim.
- 5. Har bir maqola boshida maqola yozilgan tildan tashqari yana 2 tilda (o‘zbek, ingliz, rus va turk tillaridan ixtiyoriy ravishda tanlanadi) annotatsiya bo‘lishi lozim.
- 6. Annotatsiya 120-150 so‘zdan ko‘p bo‘lmagan shaklda bo‘lishi kerak.
- 7. Annotatsiyaning pastki qismida maqola mazmunini yorituvchi 7-10 ta tayanch so‘zlar keltirilishi kerak.
- 8. Maqola quyidagi shaklda tayyorlanishi kerak:
  - a) Kirish (Introduction);
  - b) Asosiy qism (Main part);
  - c) Natijalar va muhokama (Results and Discussions);
  - d) Xulosalar (Conclusions);
  - e) Adabiyotlar (References) – alifbo tartibida keltiriladi;
  - f) Havola(snokalar)lar qavsda muallif familiyasi – nashr sanasi – sahifasi (Mo‘minov, 2020: 25) shaklida keltiriladi;
  - g) Rasm, chizma, jadval, diagrammalar «Rasm» deb arab raqamlari bilan qayd etiladi. Belgi yoki ishoralar – rasm ostida, keyingi qatorda, o‘rtada joylashtiriladi va qoraytirilgan shrift bilan belgilanadi.
- Muallif (yoki hammualliflar) tomonidan taqdim etilayotgan ilmiy maqola mavzusi jurnal ruknlariga mos kelishi shart.
- Maqolalar o‘zbek, ingliz, rus va barcha turkiy tillarda taqdim etilishi mumkin.
- Maqolada keltirilgan ma’lumot va dalillarning ilmiy asoslanganligi, ishonchli va ko‘chirmachilik holatlari uchun muallif(lar) mas’uldir;
- Maqolalar ekspertiza qilinadi. Ekspertlar tomonidan tavsiya etilgan maqolalargina jurnalda chop etiladi;
- Tavsiya etilmagan maqolalar chop etilmaydi va mualliflarga qaytarilmaydi;
- Jurnalning 1 ta sonida muallifning faqat 1 ta maqolasi chop etiladi.

**БЮЛЛЕТЕНЬ
МЕЖДУНАРОДНОГО ЖУРНАЛА
"ТУРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ"**

В целях реализации программ и проектов, разработанных для ускорения взаимоотношений, предусмотренных на состоявшемся в Самарканде саммите Организации Тюркских Государств, а также координации и освещения научно-исследовательской работы, проводимой в области тюркологии, Международный журнал, Самаркандского государственного университета имени Шарофа Рашидова, «Тюркологические исследования» прошел государственную регистрацию. Журнал предназначен для публикации результатов научно-исследовательских работ в области тюркских языков и диалектов, истории языковых и литературных связей тюркских народов Средней Азии, социокультурной области. Есть такие рубрики, как молодой исследователь, память и наши юбилеи. Принимаются статьи, написанные на узбекском, турецком, русском, английском и всех тюркских языках.

Научный журнал на основании решения Высшей аттестационной комиссии (ВАК) Министерства высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан от 8 мая 2024 года под номером 354/5; Он включен в перечень научных изданий, рекомендуемых кандидатам на получение ученых степеней доктора философии (PhD) и доктора наук (DSc) в области истории и филологии для публикации своих научных результатов по своим диссертациям.

**В ЖУРНАЛЕ ПУБЛИКУЮТСЯ
СТАТЬИ ПО СЛЕДУЮЩИМ
НАПРАВЛЕНИЯМ:**

- ✓ История социально-культурных отношений тюркских народов;
- ✓ Исследования тюркского мира;
- ✓ Диалектология тюркских языков;
- ✓ Геополитика тюркского мира;
- ✓ Изучение фольклора;
- ✓ Сравнительное языкознание и литературоведение;
- ✓ Литературные отношения и переводоведение.

КОНТАКТНЫЙ АДРЕС:

Почтовый адрес:

140104, Университетский бульвар,
15, город Самарканд, Узбекистан,
Научно-исследовательский
институт Тюркологии при
Самаркандском Государственном
Университете имени Шарофа
Рашидова

Телефон:

+998 91 527 68 22

+998 99 596 35 69

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

Электронная почта:

turkologiya.samdu@gmail.com

Веб-сайт:

<https://turkologiya.samdu.uz>

ТРЕБОВАНИЯ К СТАТЬЯМ:

- К публикации принимаются статьи объемом 8-10 страниц;
- Структура статьи:
  1. Текст статьи должен быть выполнен шрифтом Times News Roman, размером 14 пунктов, слева: 3 см, справа: 1,5 см, сверху и снизу: 2 см; с межстрочным интервалом 1,15, формат листа A4.
  2. Название статьи, фамилия, имя и отчество автора(ов) должны быть написаны заглавными буквами в полном регистре.
  3. Должность, ученое звание, места работы(учебы), регион, Республика, номер телефона, адрес электронной почты и ORCID-номер автора(ов) должны быть указаны полностью.
  4. Аннотация должна состоять из краткого содержания и важности статьи, результатов.
  5. В начале каждой статьи, помимо языка, на котором написана статья, должна быть аннотация на 2-х других языках (на выбор – узбекский, английский, русский и турецкий).
  6. Аннотация должна содержать не более 120-150 слов.
  7. Внизу аннотации должно быть 7-10 ключевых слов, освещающих содержание статьи.
  8. Статья должна быть подготовлена в виде:
    - a) Вступление (Introduction);
    - b) Основная часть (Main part);
    - c) Результаты и обсуждение (Results and Discussions);
    - d) Выводы (Conclusions);
    - e) Литература (References) – в алфавитном порядке
    - f) Ссылка(сноски) приводится в скобках в виде фамилии автора – дата публикации – страница (Муминов, 2020: 25);
    - g) Рисунки, чертежи, таблицы, схемы нумеруются арабскими цифрами и обозначаются как «Рисунок». Знаки или указатели размещают под рисунком, в следующей строке, посередине и выделяют жирным шрифтом.
- Тема научной статьи, представленной автором (или соавторами), должна соответствовать рубрикам журнала.
- Статьи могут быть представлены на узбекском, английском, русском и всех других тюркских языках.
- Автор(ы) несут ответственность за научную обоснованность, достоверность и плагиат информации и доказательств, представленных в статье;
- Статьи рецензируются. В журнале публикуются только статьи, рекомендованные экспертами;
- Нерекондованные статьи не публикуются и не возвращаются авторам;

“TÜRKOLÖJİ ARAŞTIRMALARI” DERGİSİNİN BÜLTENİ

Özbekistan Cumhuriyeti devletinin sosyal-eğitimsel ve bilimsel gelişme politikasının başarılı şekilde uygulanmasına yardımcı olmak amacıyla, Semerkant'ta düzenlenen Türk Devletleri Teşkilatının zirvesinde öngörülen karşılıklı ilişkilerin hızlandırılması için geliştirilen program ve projeleri uygulamak, bilimsel çalışmaları koordine etmek, Türkoloji alanında yürütülen araştırma çalışmaları Şeraf Reşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi, Uluslararası “Türkoloji Araştırmaları” dergisini tescil etmiştir. Dergi, Türk dili ve lehçeleri, Orta Asya Türk topluluklarının dil ve edebiyat ilişkileri tarihi, sosyo-kültürel alanlardaki bilimsel ve araştırma çalışmalarının sonuçlarını yayınlamayı amaçlamaktadır. Dergimizde editör kürsüsü, araştırma, bilim dünyasından, inceleme ve tanıma, bilimsel konferans, genç araştırmacı, hatıra, yıldönümleri gibi sütunlar yer almaktadır. Özbekçe, Türkçe, Rusça, İngilizce ve tüm Türk lehçelerinde yazılmış makaleler kabul edilmektedir.

Bilimsel dergi, Özbekistan Cumhuriyeti Yükseköğrenim, Bilim ve İnovasyon Bakanlığı'na bağlı Yüksek Kabul Komisyonu'nun 8 Mayıs 2024 tarihli ve 354/5 sayılı kararına esasen; tarih, filoloji alanlarında Felsefe Doktoru (Doktora) ve Bilim Doktoru (DSc) akademik derecesini almaya aday kişilerin tezleri dolayısıyla bilimsel sonuçlarını yayınlaması tavsiye edilen ilmî yayınlar listesine dâhil edilmiştir.

DERGİ AŞAĞIDAKİ ALANLARDA MAKALELER YAYINLAMAKTADIR:

- ✓ Türk Dünyasındaki sosyo-kültürel ilişkilerin tarihi;
- ✓ Türk Dünyası araştırmaları;
- ✓ Türk Lehçeleri diyalektolojisi;
- ✓ Türk Dünyasının jeopolitiği;
- ✓ Folklor çalışmaları;
- ✓ Karşılaştırmalı dilbilim ve edebiyat çalışmaları;
- ✓ Edebi ilişkiler ve çeviri çalışmaları.

İLETİŞİM ADRESİ:

Posta adresi:

140104, Üniversite Bulvarı, 15,
Semerkant şehri, Özbekistan, Şeraf
Reşidov adına Semerkant Devlet
Üniversitesine bağlı Türkoloji
Araştırmaları Enstitüsü

Telefon:

+998 99 582 93 81

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

E-posta:

turkologiya.samdu@gmail.com

İnternet sitesi:

<https://turkologiya.samdu.uz>

MAKALE YAZIM KURALLARI:

- Makale 8-10 sayfada sunulur;
- Makale'nin yapısı:
  1. Makale metni Times New Roman yazı tipinde, 14 punto büyüklükte, sol kenarından 3 cm'lik, sağ kenarından 1,5 cm'lik, üst ve alt kenarından 2 cm'lik boşluk bırakılarak, tek sütun olarak, 1,15 satır aralığında, A4 boyutunda hazırlanmalıdır.
  2. Makalenin başlığı, yazar(lar)ın soyadı, adı ve baba adı tam olarak büyük harflerle yazılmalıdır.
  3. Yazar(lar)ın pozisyonu, akademik ünvanı, çalıştığı (öğrendiği) yer, bölgesi, cumhuriyeti, telefon numarası, e-posta adresi ve ORCID numarası eksiksiz olarak verilmeli.
  4. Özet, makalenin amacını, önemli bulgularını ve sonuçlarını içermelidir.
  5. Her makalenin başında, makalenin yazıldığı dilin yanı sıra 2 dilde de (isteğe bağlı olarak Özbekçe, İngilizce, Rusça ve Türkçe arasından seçilecek) açıklama bulunmalıdır.
  6. Özet, 120-150 sözcüğü geçmeyecek şekilde yazılmalıdır.
  7. Özeti alt kısmında makalenin içeriğini tanımlayacak en az 7, en fazla 10 anahtar kelimeye yer verilmelidir.
  8. Makale, aşağıdaki formatta hazırlanmalıdır:
    - a) Giriş (Introduction);
    - b) Ana bölüm (Main part);
    - c) Sonuçlar ve tartışma (Results and Discussions);
    - d) Sonuçlar (Conclusions);
    - e) Kaynakça (References) alfabetik olarak sıralanmalıdır;
    - f) Bağlantılar (dipnotlar) yazarın soyadı - yayın tarihi - sayfa şeklinde parantez içinde verilecektir (Muminov, 2020: 25);
    - g) Resim, çizim, tablo, diyagramlar "Resim" olarak Arap rakamları ile kaydedilir. İşaretler resmin altına, bir sonraki satıra, ortaya yerleştirilir ve koyu yazılır.
- Yazarın (veya ortak yazarların) sunduğu bilimsel makalenin konusu dergi sütunlarıyla örtüşmelidir.
- Makaleler Özbekçe, İngilizce, Rusça ve tüm Türk dillerinde gönderilebilir.
- Makalede sunulan bilgi ve kanıtların bilimsel dayanağı, güvenilirliği ve intihalinden yazar(lar) sorumludur.
- Makaleler hakemli olacaktır. Dergide sadece uzmanlar tarafından tavsiye edilen makaleler yayımlanır.
- Talep edilmeyen yazılar yayınlanmayacak ve yazarlarına iade edilmeyecektir.
- Derginin 1 sayısında yazarın sadece 1 makalesi yer alacaktır.

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

XALQARO ILMIY JURNALI

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL
RESEARCH”**

**ULUSLARARASI “TÜRKOLÖJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL
DERGİSİ**

**МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”**

Muharrir:

Musahhih va texnik muharrir:

Norxo‘ja Choriyev

Rahmatulloh Shokirov

2025-yil 23-iyunda tahririy-nashriyot bo‘limiga qabul qilindi.

2025-yil 27-iyunda original-maketdan bosishga ruxsat etildi.

Qog‘oz bichimi 60x84.1/16. «Times New Roman» garniturası.

Offset qog‘ozı. Shartlı bosma tabog‘ı –12.5.

Adadı 15 nusxa. Buyurtma № 318

SamDU tahririy-nashriyot bo‘limi bosmaxonasida chop etildi.

140104, Samarqand sh., Universitet xiyoboni, 15.

ISSN 2992-9229

9 772992 922004